

**SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI
TEOLOGICZNEGO TOWARZYSTWA NAUKOWEGO
WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO WE WŁOCŁAWKU
w roku akademickim 2013/2014**

W roku sprawozdawczym zaplanowane zostały cztery spotkania Teologicznego Towarzystwa Naukowego. Poniższe sprawozdanie przedstawia w zarysie główną problematykę poruszaną w sumie na czterech spotkaniach: na jednym, które odbyło się jeszcze w roku akademickim 2012/2013, oraz trzech, które odbyły się już w roku akademickim 2013/2014.

1) 12 VI 2013 r.

Spotkanie Teologicznego Towarzystwa Naukowego we Włocławku w dniu 12 czerwca 2013 r. odbyło się pod przewodnictwem prezesa Towarzystwa, ks. Jana Nowaczyka. Było na nim obecnych 10 osób: ks. Janusz Borucki, ks. Jacek Kędzierski, ks. Krzysztof Konecki, ks. Lech Król, ks. Wojciech Hanc, ks. Jan Nowaczyk, ks. Zdzisław Pawlak, ks. Kazimierz Rulka, ks. Jacek Szymański, ks. Henryk Witczak. Spotkanie składało się z dwóch części.

W pierwszej części spotkania ks. dr Henryk Witczak, specjalista w zakresie historii Kościoła, szczególnie diecezji włocławskiej, wygłosił **referat** p.t. „Źródła z dziejów parafii diecezji włocławskiej dawniej należących do archidiecezji gnieźnieńskiej znajdujące się w Archiwum Diecezji Włocławskiej, na przykładzie parafii Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Dobrej”. Jest on opublikowany w obecnym tomie „Studiów Włocławskich” – s. 450–466.

Po wygłoszonym referacie nastąpiła **dyskusja**. Ks. Wojciech Hanc zapytał: Dlaczego obecnie sprawozdania z wizytacji są znacznie krótsze niż dawniej? Czy sprawozdania są przygotowywane według jakiegoś schematu? Ks. Krzysztof Konecki zapytał: Dlaczego ks. prof. Stanisław Librowski stosował własne sygnatury akt wizytacyjnych odmienne od ar-

chiwów w innych diecezjach? Po udzieleniu przez prelegenta odpowiedzi na postawione pytania zakończyła się pierwsza część spotkania.

W drugiej części spotkania zostały przeprowadzone **wybory do nowego Zarządu Towarzystwa** na okres trzech lat (2013–2016). W głosowaniu, któremu przewodniczył rektor Wyższego Seminarium Duchownego ks. Jacek Szymański, brało udział 10 kapłanów członków Towarzystwa. Do nowego Zarządu zostali wybrani: ks. dr hab. Lech Król – prezes (głosów 9 za i 1 wstrzymujący się); ks. dr Henryk Witczak – wiceprezes (9 głosów za i 1 wstrzymujący się); ks. dr Janusz Borucki – sekretarz (9 głosów za i 1 wstrzymujący się); ks. dr Jacek Kędziński – skarbnik (9 głosów za i 1 wstrzymujący się).

Nowo wybrany prezes podziękował wszystkim zebranym za dokonanie wyboru nowych władz oraz podziękował dotychczasowemu prezesowi ks. prof. Janowi Nowaczykowi za pełnienie przez sześć lat (dwie kadencje) funkcji prezesa Towarzystwa.

Na zakończenie spotkania ks. Jan Nowaczyk, w imieniu nieobecnego na spotkaniu ks. prof. Zbigniewa Skrobickiego, zaprosił zebranych na odpust parafialny do parafii św. Dominika w Chodczu, gdzie ks. Skrobicki od 25 lat pełni urząd proboszcza. W tym dniu ks. Skrobickiemu zostanie wręczony dedykowany mu, z okazji 70. rocznicy urodzin, 15 tom „Studiów Włocławskich”, który już został wydrukowany.

2) 25 XI 2013 r.

Spotkanie naukowe Teologicznego Towarzystwa Naukowego Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku w dniu 25 listopada 2013 r. (o godz. 16.30) w auli im. Prymasa Stefana Wyszyńskiego w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego, pod przewodnictwem prezesa Towarzystwa ks. dr. hab. Lecha Króla, miało charakter wykładu otwartego. **Referat** p.t. „Filozoficzne aspekty ideologii «Gender»” wygłosił ks. dr hab. Zdzisław Pa w l a k, prof. UMK, specjalista w zakresie filozofii.

Prelegent podzielił swoje wystąpienie na trzy części. Pierwsza część to pojęcie *gender* i jego historia, druga – filozoficzne podstawy tej ideologii i trzecia (najważniejsza) to konsekwencje tej utopijnej ideologii. Referat jest opublikowany w obecnym tomie „Studiów Włocławskich” – s. 229–244.

W drugiej części spotkania odbyła się **dyskusja**, której przewodniczył ks. dr hab. Jacek Szymański, specjalista z zakresu teologii moralnej. Jako pierwszy głos w dyskusji zabrał ks. Stefan Spsychalski, którego wystąpienie miało charakter dopowiedzenia na temat ideologii *gender*. Ks. Kazimierz

Skoczyłaś zapytała, jaki jest stosunek środowiska *gender* do stanowienia prawa. Prelegent stwierdził, że mimo iż cel *gender* jest ideologiczny, to w praktyce dąży do usankcjonowania swojej ideologii prawem. Krzysztof Grochulski chciał usłyszeć odpowiedź na pytanie, czy istnieją centra sterujące ruchem *gender*. Prelegent nie udzielił wprost odpowiedzi na to pytanie (które wychodziło poza zakres podejmowanego tematu), tylko odesłał zainteresowanych tym zagadnieniem do literatury. Ks. Zbigniew Skrobicki pytał, dlaczego są próby wprowadzenia w życie tej ideologii, a także przedstawił kilka ideologii, z których czerpie *gender*.

3) 16 I 2014 r.

Spotkanie naukowe Teologicznego Towarzystwa Naukowego WSD we Włocławku w dniu 16 stycznia 2014 r. odbyło się w sali konferencyjnej Wyższego Seminarium Duchownego, pod przewodnictwem prezesa Towarzystwa ks. dr. hab. Lecha Króla. **Referat** p.t. „Trzecie płuco» chrześcijaństwa. Jan Paweł II a Kościoły Tradycji Syryjskiej” wygłosił ks. dr Michał S a d o w s k i, specjalista w zakresie teologii dogmatycznej, prefekt Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku. W wykładzie uczestniczyło 21 osób (w tym cztery osoby świeckie).

Prelegent zajął się jednym z wielu Kościołów syryjskich, a mianowicie Asyryjskim Kościołem wschodnim. Jest to Kościół, który wywodzi się z tradycji syryjskiej sięgającej czasów apostołskich. Kościół ten rozwijał się, paralelnie do tradycji greckiej i tradycji łacińskiej, przez całą Azję Mniejszą aż po Daleki Wschód. Wyrażenie „trzecie płuco” jest nieco intrygujące. O dwóch płucach chrześcijaństwa mówił często Jan Paweł II. Czy jednak chrześcijaństwo rozwijające się paralelnie wobec wschodu i zachodu nie jest jakąś trzecią jakością?

W głównej części wykładu prelegent przedstawił podstawę do prowadzenia dialogu z Kościołami Tradycji Syryjskiej. Od momentu podziału Kościół Zachodni dążył do przywrócenia jedności Wschodu z Rzymem. Kamieniem milowym w dialogu ekumenicznym był Sobór Watykański II. Zasadniczo od dokumentów Soboru Watykańskiego II zaczął się ekumenizm. Jan Paweł II w dokumencie *Orientalis lumen* kontynuuje myśl papieża Leona XIII. Dokument ten był adresowany do różnych Kościołów tradycji wschodniej.

Następnie prelegent przedstawił zagadnienia doktrynalne w kontekście ich różnic oraz bogactwa tradycji Wschodu. Praktycznym dążeniem do jedności u Jana Pawła II było usuwanie naleciałości historycznych.

Deklaracja chrystologiczna podpisana między Asyryjskim Kościołem wschodnim a Kościołem katolickim jest tego najlepszym przykładem. W dniu 11 XI 1995 papież Jan Paweł II wraz z patriarchą (katolikosem) Asyryjskiego Kościoła Wschodu, Mar Dinkhą IV, podpisali dokument ważny dla dialogu ekumenicznego, dotyczący asyryjskiego credo. Najważniejszy tekst deklaracji jest powtórzeniem tego, co powiedział Sobór Chalcedoński odnośnie do osoby Jezusa.

Referat w całości opublikowany jest w obecnym tomie „Studiów Włocławskich” – s. 245–261.

W drugiej części spotkania odbyła się **dyskusja**, której przewodniczył ks. prof. Wojciech Hanc, specjalista w zakresie teologii dogmatycznej i ekumenizmu.

Jako uzupełnienie do wykładu ks. Hanc wskazał na dwie daty: rok 1990, kiedy to została podpisana deklaracja chrystologiczna, uwalniająca Kościoły orientalne z zarzutu monofizytyzmu, i rok 1993 – podpisanie deklaracji znoszących wzajemne potępienia, w celu możliwości sprawowania wspólnej liturgii. Poza tym postawił pytanie: Jak Kościoły Asyryjskie patrzą na pojęcie *Filioque* i jak się do nich ustosunkowywać? Prelegent odpowiedział, że sporu o *Filioque* w Kościołach asyryjskich nie było.

Ks. prof. Stanisław Olejnik pytał: Czy sięganie do sporów teologicznych, które miały miejsce przed wiekami, ułatwia ekumenizm. Wyraził też wątpliwość, czy termin „trzecie płuco” jest właściwy. Ks. Sadowski na pytanie pierwsze odpowiedział, że sięganie do źródeł jest gwarantem, iż na drodze dialogu możemy rozwiązywać problemy. Natomiast idea trzech płuc to nie jest pomysł prelegenta, ale profesora Broga, który używa tego pojęcia w swoich publikacjach.

Jako uzupełnienie do wykładu ks. Tomasz Kaczmarek wskazał, że w starożytności chrześcijańskiej pamiętano też o Syrii. Św. Bazyli Wielki w komentarzu do dni stworzenia odwołuje się do Syryjczyka i przyznaje, że jego pouczenie pomogło mu lepiej zrozumieć teksty biblijne dlatego, że język syryjski jest bliski językowi hebrajskiemu.

Ks. Kazimierz Skoczylas zapytał: Czy Nestoriusz miał wykształcenie greckie, czy inne? Prelegent odpowiedział, że Nestoriusz posługiwał się językiem greckim, miał więc wykształcenie greckie.

Ostatnie pytanie zadał ks. Zdzisław Pawlak: jaki zasięg ma dzisiaj tradycja syryjska? Ks. Sadowski odpowiedział, że tradycja syryjska obejmuje całe Indie, cały Kościół Koptyjski, Kościoły Erytrejski, Maronicki, Ormiański oraz Kościoły pochalcedońskie.

Na zakończenie części dyskusyjnej ks. Wojciech Hanc zwrócił uwagę na niuanse dogmatyczne, które nadal istnieją. Jednak gdy chodzi o Eucharystię, są to dialogi dużej wagi, gdyż one idą do fundamentów tradycji. Jako podsumowanie ks. Hanc przytoczył słowa Jana Pawła II z encykliki *Ut unum sint*: „Więcej nas łączy niż dzieli”.

4) 27 III 2014 r.

Spotkanie Teologicznego Towarzystwa Naukowego WSD we Włocławku w dniu 27 marca 2014 r. w auli im. Prymasa Stefana Wyszyńskiego w gmachu Wyższego Seminarium Duchownego, pod przewodnictwem prezesa Towarzystwa ks. dr. hab. Lecha Króla, miało charakter wykładu otwartego. Referat p.t. „Od reformy liturgii do odnowy Kościoła. 50. rocznica ogłoszenia Konstytucji o Liturgii świętej” wygłosił ks. prof. dr hab. Krzysztof Konecki, teolog liturgii.

Na wstępie prelegent przypomniał, że Konstytucja o Liturgii została ogłoszona 4 grudnia 1963 r., na koniec drugiej sesji Soboru Watykańskiego II. Było to pierwsze tego typu wydarzenie w historii Kościoła, bowiem wcześniej żaden z soborów nie wydał oddzielnego dokumentu odnośnie do liturgii. Po raz pierwszy sobór ujął liturgię całościowo, wskazując na jej podstawy teologiczne.

Prelegent postawił pytania: Czym jest liturgia według Konstytucji o Liturgii? Jaka jest jej natura? Odpowiedzi na te pytania przedstawił w pięciu punktach.

W punkcie pierwszym ks. Konecki podkreślił, że początkowe numery rozdziału pierwszego Konstytucji ukazują liturgię w ciągu dziejów zbawienia. Liturgia jest kontynuacją dziejów zbawienia. Jesteśmy na ostatnim etapie. Liturgia sprawowana na ziemi jest zapowiedzą liturgii niebiańskiej.

Liturgia jest aktualizacją kapłaństwa Jezusa (punkt drugi). Cała działalność Jezusa miała charakter zbawczy. Dzięki obecności Ducha Świętego wszystkie wydarzenia zbawcze sprawowane w liturgii stają się teraźniejszością. Czynności liturgiczne nie są zwykłym powtarzaniem, ani nie są historycznym wspomnieniem, ale są świętym działaniem.

Liturgia jest to modlitwa Chrystusa (punkt trzeci). Jego czyny przeszły do liturgii, do sakramentów. Konstytucja o Liturgii świętej wraca do starożytności chrześcijańskiej, gdzie każdy uczestniczący w liturgii spełniał to, co do niego należy z natury czynności. Konstytucja dowartościowuje wszystkich spełniających czynności liturgiczne.

W punkcie czwartym prelegent zwrócił uwagę na nauczanie soborowe, w którym, aby umożliwić wiernym świeckim pełny udział w liturgii, wprowadzono do niej języki narodowe. Wprowadzenie języka narodowego do liturgii było zapowiedzią zmiany mentalności wiernych. Język narodowy sprawił, że wierni stali się czynnymi uczestnikami liturgii.

Ostatni, piąty punkt przedstawił włączenie wiernych świeckich w orbitę liturgii. Problematyka uczestnictwa wiernych przewija się przez całą Konstytucję o Liturgii świętej. Uczestnictwo wiernych w liturgii powinno być społeczne, świadome, owocne. Pod wpływem Konstytucji przepracowano wszystkie posoborowe obrzędy pod kątem uczestnictwa w liturgii wiernych.

W podsumowaniu prelegent stwierdził, że teologiczną koncepcję liturgii wypracowaną przez Konstytucję *Sacrosanctum Concilium* można uznać za jeden z głównych nurtów odnowy życia Kościoła.

Po zakończeniu wykładu odbyła się **dyskusja**, której przewodniczył ks. Michał Sadowski, specjalista z zakresu teologii dogmatycznej.

Ks. Wojciech Frątczak zwrócił uwagę, że pomimo wydania przez Sobór Watykański II Konstytucji o Liturgii, która miała doprowadzić do odnowy Kościoła, na zachodzie Europy kościoły są puste. Jak to wytłumaczyć, że tak wielkie dzieło soborowe wywołało tyle zamętu? Ks. Konecki odpowiedział, że gdyby nie Sobór Watykański II, być może zamykanie kościołów i odejście wielu wiernych nastąpiłoby wcześniej. Za ten proces socjologiczny nie można obwiniać reformy soborowej. Ta reforma została rozmyta, gdyż nie została właściwie podjęta i przeprowadzona.

Następnie ks. Tomasz Kaczmarek postawił dwa pytania: Co jest miarą odnowy Kościoła? Jak aktualnie przedstawia się kontestacja biskupa Marcela Lefebvre? Kościół odnawia się w liturgii – odpowiedział prelegent. – Miarą odnowy Kościoła lokalnego, parafialnego jest wejście w misterium Chrystusa, wejście w świętość. Gdy chodzi o ruch lefebrystowski, to nie podjęto dotychczas jednoznacznych działań.

Dopowiedzeniem do wykładu było wystąpienie biskupa Bronisława Dembowskiego, przybliżające początki odnowy liturgicznej we wspólnocie w Laskach.

Przytoczywszy słowa Konstytucji o liturgii wskazujące, że liturgia powinna mieć uzupełnienie w życiu, ks. Lech Król zapytał, czy Kościołowi udało się w całej rozciągłości dokonać odnowy liturgicznej? Jeśli tak, to w jakim wymiarze tak, a w jakim nie? Papież Benedykt XVI nieraz sugerował, że odnowa liturgiczna nie jest jeszcze w pełni zrealizowana,

ciągle potrzebna jest jeszcze dalsza reforma. Z drugiej strony wcześniej, jako kardynał-prefekt Kongregacji, wspominał, że ta reforma jest ze wszystkich najlepiej wprowadzona. Jak to pogodzić? Odpowiadając na te pytania prelegent stwierdził, że w pełni podziela opinię, że ta odnowa ciągle trwa. Są dziedziny liturgii, które zostały odnowione, jest to na przykład celebrowanie sakramentów. Są jednak dziedziny, jak np. Liturgia godzin, które wymagają dalszej reformy. Druga kwestia to ciągle nie w pełni odkryta cała sfera błogosławieństw. Reforma jest to proces, który się dokonuje. Ważna jest tutaj sfera mentalności wiernych, np. kwestia obchodzenia Wigilii Paschalnej.

* * *

W roku sprawozdawczym trzech członków Towarzystwa zdobyło stopień doktora habilitowanego w zakresie nauk teologicznych, wszyscy na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu: 27 listopada 2013 r. – ks. Waldemar Karasiński na podstawie pracy *Koncepcja kaznodziejstwa św. Józefa Sebastiana Pelczara* (Włocławek 2013); 11 grudnia 2013 r. – ks. Zbigniew Zarembski na podstawie rozprawy *Troska Kościoła w Polsce o małżeństwo i rodzinę po Soborze Watykańskim II. Studium teologiczno-pastoralne* (Toruń 2013); a także ks. Janusz Borucki na podstawie rozprawy *Recepcja kościelnego prawa powszechnego w ustawodawstwie i działalności duszpasterskiej diecezji włocławskiej po Soborze Watykańskim II* (Włocławek 2012).

W roku sprawozdawczym 2013–2014 członkowie Teologicznego Towarzystwa Naukowego powiększyli swój dorobek naukowy, publikując artykuły ze swych specjalizacji na łamach czasopism i w księgach zbiorowych. Niektórzy członkowie zapisali w swoim dorobku hasła opracowane do *Encyklopedii katolickiej*.

ks. Janusz Borucki

* * *

Dnia 16 kwietnia 2014 r. zmarł ks. prof. Stanisław Olejnik, wieloletni profesor teologii moralnej włocławskiego seminarium duchownego, któremu Teologiczne Towarzystwo Naukowe Wyższego Seminarium Duchownego we Włocławku zawdzięcza swoje powstanie. Nawiązywało ono do towarzystwa naukowego przy seminarium duchownym we Włocławku powstałego w 1928 r. i zarejestrowanego pod nazwą: Towarzystwo Teologiczne we Włocławku. Bezpośrednio po wojnie nie wznowiło

ono formalnie swej działalności. Nastąpiło to dopiero znacznie później, w dwóch etapach. Najpierw w 1979 r. ks. prof. Stanisław Olejnik zorganizował z własnej inicjatywy klub naukowodyskusyjny „Krağ” i przez pięć lat osobiście go prowadził. Formalne natomiast przekształcenie go w towarzystwo teologiczne nastąpiło w 1984 roku, na wniosek biskupa włocławskiego Jana Zaręby. Ks. Olejnik należał do trzyosobowej grupy inicjatywnej Towarzystwa, ale w przeprowadzonych wyborach nie został wybrany na jego prezesa. Powierzono mu tę funkcję dopiero w 1991 r. i pełnił ją przez jedną kadencję (1991–1994). Uporządkował sprawy formalne związane z funkcjonowaniem Towarzystwa. Do końca życia uczestniczył w spotkaniach Towarzystwa, często głosił referaty i zabierał głos w dyskusjach.